

1989

Jaume Perich

«A 'Por favor', per les primeres eleccions vam fer una portada amb un cul envoltat per l'emblema d'UCD i el títol: 'Nos van a dar por el centro'. No vegis quins problemes!»

JORDI SOLER

● Els anys 60 constituïren una dècada extraordinària per als humoristes d'aquest país. Apren-gueren no només a sobreviure, si-nó a refermar-se professional-ment en unes condicions inhòspites i perilloses en què qualsevol adversitat era possible. El règim franquista podia multar-los, em-presonar-los, inhabilitar-los d'un cop de ploma o desterrar-los si li feien massa nosa, però ells s'havien compromès amb un públic addicta que sabia llegir les ironies desemmascaradores d'un sistema dictatorial i corromput, i mai no es feren enrere. Jaume Perich n'és un exemple, i potser a través del diàleg que aquí es transcriu el lector tindrà oportunitat de descobrir com s'ho feia un ninotaire mordaç per criticar i riure's d'un govern que trepitjava les llibertats i n'afusellava els paladins sense misericòrdia. Ara, lluny de nosaltres el repressiu muntatge, l'home també fustiga els capítols de torn i les seves circumstàncies, però no li poden dir res, i si un acudit els remou els intestins, han d'aguantar-se.

Viu en un xalet amb jardí, envoltat d'una tanca vegetal protectora gairebé segur de tafaneries i més o menys de fresses i fumeris. Però tot i ser el conjunt d'unes proporcions que estan molt bé, no s'hi troba el luxe per enlloc i en Jaume té les coses força en ordre, excepte els gatets, que van i vénen al seu gust sempre en silenci. Ah, el gos de la casa, en veure'm arribar, ni tan sols s'ha pres la molèstia de bordar-me.

— Què volia que fossis la teva mare?

— «L'any 41 totes les mares volien que els seus fills fossin enginyers, perquè es veu que això donava molt de prestigi i es trobava feina de seguida. I jo volia ser periodista, però en aquella època això no estava gaire ben vist, i a casa em van dir que no, que ser periodista era cosa de bohemio i que, per tant, no m'ho autoritza-

10 de desembre del 1989

Jaume Perich Escala, *el Perich* (Barcelona, 1941- Mataró, 1995). Va ingressar el 1964 com a redactor de l'editorial Bruguera. El 1966 va publicar el seu primer dibuix a la premsa, tasca que va continuar fent diàriament en diferents diaris fins a la seva mort, el 1995. Va publicar nombrosos llibres i va ser un dels fundadors de les revistes *Hermano Lobo* i *Por favor*. Actualment es pot veure al Palau de la Virreina de Barcelona *El Perich sense concessions*, un recorregut per la història recent d'Espanya (dels seixanta fins al 1995) a través dels seus dibuixos i llibres.

ven. Recordo perfectament que l'Escola de Periodisme, que estava a baix de la Rambla, exigia una autorització paterna —jo llavors tenia 18 anys— i no me la varen donar. I a partir d'aquí, doncs ja res; vaig anar fent al meu aire, no vaig estudiar per enginyer i sí que dibuixava i feia les meves coses.»

— Com aconseguies introduir-te en el món editorial i donar sortida al teus ninots?

— «Doncs un dia que em van donar feina a la Bruguera, on es

vaig començar a publicar algun llibre que va anar bé.»

— És inevitable que et pre-gunti per quants col·legis religiosos has passat.

— «Per un, només, però ja n'hi havia prou. Es deia *Los Sagrados Corazones* i era el del... com es diu aquell...? Sí, el padre Damián de Veuster...»

— Que era belga.

— «Sí, era el que havia anat a Molokai amb els leprosos, i allí ens llegien com eren els leprosos i

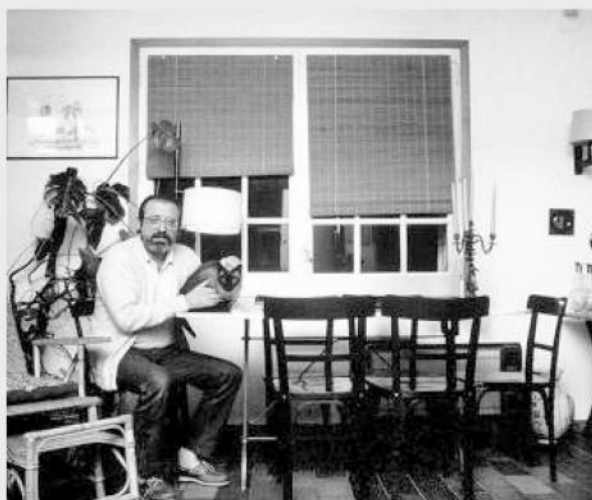
tes.»

— No t'ha passat pel cap fer com Fellini, que s'ha ven-jat dels capellans que l'educa-ren ridiculitzant-los en les seves pel·lícules?

— «De fet sí, i es pot veure en molts dels meus acudits. Però procurant no tocar el dogma, i no perquè no es pugui tocar, sinó perquè portava problemes. Pensa que encara hi ha un dibuixant d'humor en aquest país —proba-blement n'hi ha més, però a aquest el conec—, que és el José Luís Martín, que encara té pen-dent una sentència que el pot dur a la presó, per haver-se ficat amb el dogma. Jo m'he limitat a ficar-me amb els papes i amb els capellans, i tant és així que n'he fet un llibre. El que passa és que no s'atreveixen encara a publicar-lo.» [...]

— Fa un moment deies que Maruja Torres, Vázquez Montalbán i tu havíeu comen-çat a la *Soli*. Se'm fa curiós, perquè estem parlant d'un diari del *Movimiento* en una època absolutament dura.

— «Sí, i recordo que al Ma-nolo, que havia estudiat periodis-me i tenia carnet, li feien cobrir les arribades de Franco a Barce-lona, perquè hi havia molts fills de puta allí dintre i sabien que el noi era més aviat esquerranós o comunistoide. Ara, teníem l'avantatge que era un diari de titularitat pública i tant se'ls en fotia vendre com no vendre, tenia les portes obertes a tothom que comencés, sempre que la feina fos més o menys correcta; llavors era un aprenentatge que anava molt bé. Ara jo imagino que en aquest moment el *tio* que comen-ça periodisme ho té bastant fotut, perquè on vas? Els grans diaris ja no volen segons qui, ja estan ocu-pats tots. És igual que amb la ràdio. Quanta gent no ha començat en aquelles emissores que es deien *Radio Juventud* que també eren d'una cadena del *Movimien-to*... I no és que ara estigui defen-sant el *Movimiento*, en absolut,

Jaume Perich, amb un dels seus gats / JORDI SOLER

«Al 41 totes les mares volien que els seus fills fossin enginyers. I jo volia ser periodista»

publicava el *Pulgarcito*, el *Tiovi-vo* i tot això. Des d'aquí, el primer diari que m'oferí un espai —a mi sempre m'havia interessat trebal-lar per als diaris— va ser la *Soli-daridad Nacional*, amb la qual començaren gent tan divertida com poden ser el Vázquez Mon-talbán o la Maruja Torres. Des-prés ja vingueren *El Correo Cata-lán*, *La Vanguardia*, i també

«'Por favor' era el somni de la vida de tothom; imagina't, poder fer la teva revista!»

totes aquestes coses. En aquesta mateixa escola, que també existia a Madrid, van anar-hi també, i són el màxim que ha donat aquest col·legi, em sembla, el Forges, el Julio Iglesias i el Mingote. I el Forges, a sobre, tingué la gran sort de ser expulsat. O sigui que tinc un anticlericalisme molt rao-nable després d'haver passat set o vuit anys en una escola d'aques-

«Durant el franquisme l'humor funcionava molt bé a l'hora d'insinuar allò que no es podia dir»

però com a empreses públiques que no tenien per què enriquir-se funcionaven força bé».

— Ara que dius això, una cosa que et va funcionar molt i molt bé va ser el famós llibre *Autopista*. A què ho atribueixes?

— «Aquí coincideixen... Bé, devia tenir els astres positius, encara que no hi cregui, i s'ajuntaren dos o tres elements curiosos. T'ho explico? És llarg, eh? Bé, llarg, ho resumiré tant com pugui.»

— Vinga!

— «Jo treballava a Bruguera, allí hi havia problemes professionals, perquè era un lloc molt tancat i jo volia fer altres coses. Al final, me'n vaig; me'n vaig en pilotes, acabat de casar, amb una filla i pràcticament sense tenir res. Aconsegueixo que el *Correo Catalán* m'accepti una sèrie de col·laboracions diàries. Això funciona bastant bé de cara a la gent, i en un moment determinat em ve l'editorial Estela i em proposa fer un llibre amb una selecció dels textos que havia escrit. Això ocorre el 70, 71, i el llibre es diu *Autopista*. Planteja molts problemes —aquests dies se n'ha parlat arran del cas Laia, que era la continuació d'Estela— i els tanquen l'editorial, bàsicament per culpa del meu llibre. Però com que el llibre només en quinze dies ha destacat d'una manera absoluta, no gosen prohibir-lo. I al mateix moment em criden de *La Vanguardia* perquè els faci l'acudit diari. És clar, *La Vanguardia* és important, i poc després, ajuntant-se *Autopista* i *La Vanguardia*, que és quan les coses comencen a anar-me bé, em truca de Madrid el Chumy Chúmez per fer *Hermano Lobo*, i, és clar, són tres coses molt fortes, perquè el llibre és un èxit, la revista també... Ara, és un èxit relatiu i ple de problemes: poca pela, l'editorial tanca-da, el cinquanta per cent del que duia a *La Vanguardia* no podia publicar-se... Denúncies, la poli-

cia a casa, processos...» [...]

— Si no recordo malament, de cop i volta vares desaparèixer d'*Hermano Lobo*, si fa o no fa quan va aparèixer *Por Favor*.

— «Sí, a *Hermano Lobo* es produí una escissió i Forges, el Vázquez Montalbán i jo rebérem una oferta per fer una nova revista, que era *Por Favor*. Imagina't, el somni de la vida de tothom, poder fer la teva revista! I així va ser, però el que semblava maco de seguida es va tornar lleig: als tres mesos d'haver-la tret al carrer ens la tancaren durant tres mesos, també. La lluita per sobreviure era brutal, però sempre batallàvem amb il·lusió.»

— En aquell temps jo era a Madrid, i em consta que teníeu molta requesta.

— «De fet teníem més públic que no pas vendes, i era una revista profundament seriosa; allí, amb l'excusa de l'humor, es publicaren les primeres entrevistes amb gent com Carrillo, Nicolás Redondo, Felipe González, el

Guerra, etcètera. Però es va canviar quatre o cinc vegades d'empresari, ens la tancaven, ens escorcollaven, rebíem amenaces de bomba...»

— Però, a veure, Perich: a nivell personal, com t'ha anat amb la justícia franquista?

— «Jo he tingut més sort que no pas altres. De fet he patit processos... Bé, no; s'ha plantejat, però després el procés no s'ha dut a terme.»

— Que és molt diferent.

— «Sí, però vaig estar un any i mig en llibertat condicional, anant cada quinze dies o no sé cada quan al jutjat a firmar. Els que tingueren processos, i més que això, judicis, foren el Marsé, el Vázquez Montalbán o el José Luís Martín. I judicis tan absurds com un a Joan Marsé, quan feia aquells retrats literaris amb tanta mala llet que es deien *Señoras y señores*. Doncs en va fer un d'un ministre el nom del qual lamento no recordar, i en descriure'l deia que aquell senyor tenia aspecte de guitarrista de flamenc...» [...]

Aquest any, coincidint amb el desè aniversari de la seva mort, s'ha publicat *El Perich. Humor sin concesiones*, un llibre antològic que repassa la seva biografia i recull les seves millors obres. Aquest reconeixement en forma de llibre és el resultat d'un any d'immersió en arxius i hemeroteques realitzat per Josep Maria Cadena. Ha estat editat per *El Jueves*, revista en la qual va col·laborar Perich des de març de 1980 fins a la seva mort. En la seva memòria es va crear també el Premi Internacional d'Humor *Gal Perich* que s'atorga cada any des del 1996 a Llançà (Alt Empordà) / JORDI SOLER

«En una democràcia l'humor val per si mateix, no substitueix res»

— *Por Favor* continuava publicant-se, em sembla, quan ja teníem democràcia. Suposo que devíeu treballar molt més tranquils.

— «No t'ho creguis! Mira, devia ser per les primeres eleccions, es va fer una portada en la qual apareixia el cul —molt maco, per cert— d'una senyora envoltat per l'emblema d'UCD, que éren dos mitjos cercles, i el títol deia: *'Nos van a dar por el centro'*, una frase que havia dit el Gil Robles. No vegis! Denúncia, la policia allí, anar a veure un jutge els responsables de la revista, que érem el Vázquez Montalbán i jo en qualitat de codirectors... Bé, la idea de la portada era meua, però vaja, el Manolo, com altres vegades ja havia ocorregut, hi participava amb el seu acord. Aleshores teníem una certa por, ja que ens havien dit que el jutge era dels de tómer, perquè acabava d'arribar del País Basc i estava empenyadíssim. I en efecte, tot just entrem, el tio comença a cridar: «¡pero ustedes qué se han creído!, ¡esto qué es!, ¿son ustedes los autores?» Vàrem dir que sí, que érem els autors, però que era una frase que es deia, que era corrent, que estava al carrer, i ell ens contesta: «Pero, ¡hombre!, ¡también cagar lo hace todo el mundo y no por eso vamos a publicarlo!» Per sort, al capdavant no va passar res.»

— Ara coses així ja no solen produir-se. Es troba a faltar la motivació del franquisme i el morbo que tenia jugar-se-la quan us en foteu dels polítics actuals?

— «Mira, et diré que en aquell temps l'humor suplía un aspecte del periodisme inexistent. Com que l'humor moltes vegades té aquesta cosa d'ambigüitat, funcionava molt bé a l'hora d'insinuar allò que d'altra manera no es podia dir. El que passa és que en una democràcia l'humor val per si mateix, no substitueix res.» [...]

